

LIETUVOS NACIONALINĖ
MARTYNO MAŽVYDO
BIBLIOTEKA

2020 m. socialinės atsakomybės ataskaita

2021 m.

Turiny

- 2** APIE SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS ATASKAITĄ
- 3** VADOVO ŽODIS
- 5** ATSAKINGOS VEIKLOS PRINCIPAI IR PRIORITETA
- 6** APIE NACIONALINĘ BIBLIOTEKĄ
- 7** SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ SKAIDRIOJE IR TVARIOJE VEIKLOJE
- 10** SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ APLINKOSAUGOS SRITYJE
- 12** SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ PALAIKANT SANTYKIUS SU DARBUOTOJAI
- 15** SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ PALAIKANT SANTYKIUS SU VISUOMENE

APIE SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS ATASKAITĄ

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (toliau – Nacionalinė biblioteka), rengdama Socialinės atsakomybės ataskaitą (toliau – Ataskaita), vadovaujasi Jungtinių Tautų (JT) inicijuoto Pasaulinio susitarimo (angl. *Global Compact*) principais ir pasaulinės ataskaitų rengimo iniciatyvos (angl. *Global Reporting Initiative, GRI*) rekomendacijomis, kurios padeda įvertinti institucijos veiklą pagal susijusius organizacijos valdymo, darbdavystės praktikos, aplinkosaugos, darbuotojų saugos ir žmogaus teisių, ryšių su visuomene rodiklius.

Ataskaita rengiama visoms suinteresuotosioms šalims: Nacionalinės bibliotekos steigėjui, darbuotojams ir jų profesinei sąjungai, žiniasklaidos atstovams, socialiniams partneriams, Nacionalinės bibliotekos ir vietos bendruomenėms, kitoms susijusioms organizacijoms.

Ataskaitoje pristatomi 2020 m. Nacionalinės bibliotekos darbai ir pasiekimai socialinės atsakomybės srityje, susijusioje su organizacijos valdymu, aplinkosauga, santykiais su darbuotojais ir visuomene. Ataskaitoje aprašomos Nacionalinės bibliotekos socialinės atsakomybės kryptys, veiksmai ir pasiekimai.

Klausimus, komentarus, pastabas dėl Ataskaitos tobulinimo kviečiame teikti el. paštu media@lnb.lt. Ataskaita skelbiama Nacionalinės bibliotekos interneto svetainėje www.lnb.lt (skiltyje „Planavimo dokumentai“).

Ataskaita parengta pagal Socialinės atsakomybės gairių standartą ISO 26000.

Ataskaita nėra audituota.

Vadovo žodis

Praėjo sudėtingi ir įtempti 2020-ieji, pažymėti pasaulinės pandemijos ženklais. Nacionalinei bibliotekai pavyko susitelkti, išsilaikyti ir įsitvirtinti šioje pasikeitusioje realybėje.

Nacionalinė biblioteka, kaip ir visos šalies kultūros įstaigos, esant nepalankiai epidemiologinei situacijai ir paskelbus šalyje karantiną dėl koronaviruso infekcijos, turėjo prisitaikyti prie naujų veiklos sąlygų, siekdama užtikrinti ir lankytojų, ir darbuotojų saugumą. Nacionalinėje bibliotekoje darbas ir veikla buvo organizuoti laikantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Kultūros ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos ir Valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo nurodymų bei rekomendacijų. Biblioteka ėmėsi reikalingų prevencinių priemonių, siekdama sumažinti galimą koronaviruso infekcijos plitimo riziką ir apsaugoti bibliotekos lankytojus ir darbuotojus.

Nors pirmomis karantino dienomis teko iškart spręsti daugybę neatidėliotinių organizacinių klausimų, žvelgiant iš dabartinės perspektyvos, matyti, kad visas persiorientavimo procesas buvo gana sklandus ir Nacionalinė biblioteka nenutrūkstamai tęsė veiklą. Biblioteka sugebėjo nenuolgti nuo savo misijos ir operatyviai permąstyti, kaip ją vykdyti pasikeitus aplinkybėms. Būdamas socialiai atsakinga institucija, per karantiną aktyviai prisidėjo prie ypač aktualių visuomeninių projektų, pilietinių iniciatyvų, visuomenės emocinės sveikatos gerinimo.

Nacionalinė biblioteka vykdė savo funkcijas kultūros, švietimo, mokslo ir valstybės informacijos politikos kūrimo srityse: kaupė, tvarkė ir saugojo rašytinį Lietuvos kultūros paveldą, formavo šalies mokslui, švietimui, kultūrai ir ūkiui aktualių Lietuvos ir užsienio dokumentų fondą, teikė informacinio aprūpinimo ir intelektines paslaugas vartotojams, vykdė informacijos ir komunikacijos mokslų taikomuosius tyrimus, konsultavimo ir ekspertinę veiklą; modernizavo Lietuvos integralią bibliotekų informacijos sistemą (toliau – LIBIS) ir Virtualią elektroninio paveldo informacinę sistemą (toliau – VEPIS), gerino technologines informacijos prieigos sąlygas bei siekė, kad bibliotekų veikla atitiktų visuomenės lūkesčius.

Net ir dirbdami karantino sąlygomis, savo kasdienėje veikloje taikėme socialinės atsakomybės principus, kurie padeda gerinti organizacijos veiklą, stiprinti reputaciją visuomenėje. Socialinė atsakomybė mums svarbi visose srityse: organizacijos valdymo, darbdavystės praktikos, žmogaus teisių, aplinkosaugos, taip pat sprendžiant vartotojų ir paslaugų klausimus, mezgant ir palaikant ryšius su bendruomene.

Mūsų biblioteka pasauliniame kontekste pasiūlė novatorišką, bet kartu labai paprastą modelį, kurį anglų kalba vadiname live library, o lietuviškai interpretuojame – Žmonių biblioteka. Gyvybės šiai koncepcijai teikia gyvas bendravimas, tiesioginės paslaugos. Tai patvirtina ir naujausi tyrimai. Vieno jų, kuris pavadintas „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“, išvadose teigiama, kad pavasario karantino laikotarpiu net 34 proc. gyventojų teigė, jog kultūrinių veiklų stoka juos paveikė neigiamai, o pati populiariausia kultūrinė veikla buvo skaityti spausdintines knygas (48 proc.).

Mes kiekvieną dieną girdime, kad bibliotekų lankytojams labiausiai trūksta galimybės fiziškai lankytis bibliotekose. Esame pasiruošę visus savo lankytojus vėl priimti bibliotekoje pagerėjus epidemiologinei situacijai.

Mes sėkmingai bendradarbiaujame ir esame partneriai su svarbiausiomis valstybės institucijomis, kūrybinių industrijų specialistais, nevyriausybinėmis organizacijomis, solidžiomis tarptautinėmis institucijomis. Tai leidžia mums nuolatos jausti Lietuvos ir pasaulio pulsą. Bibliotekos bendruomenės ir partnerių sinergija bendruose projektuose kasdien vis labiau įtvirtina Nacionalinę biblioteką kaip modernią, atvirą, patikimą ir inovatyvią organizaciją.

Socialinė atsakomybė prasideda nuo kiekvieno iš mūsų, todėl kviečiu ne tik elgtis socialiai atsakingai, bet ir reikalauti iš savo darbdavių, šalia veikiančių įmonių, institucijų socialiai atsakingo požiūrio į žmones ir aplinką, kurioje veikiame bei gyvename.

Pagarbiai

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos generalinis direktorius

prof. dr. Renaldas Gudauskas

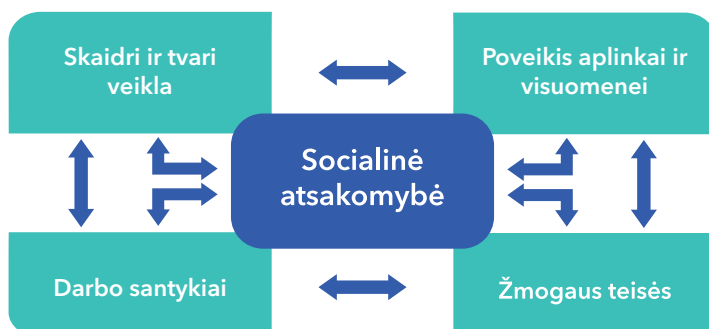
prof. Renaldas Gudauskas

Atsakingos veiklos principai ir prioritetai

Nacionalinė biblioteka laikosi nuostatos, kad būdai, kuriais siekiama rezultato, yra svarbūs. Todėl ji savo veikloje remiasi sukaupta savo ir šalies institucijų bei tarptautinių organizacijų gerąja patirtimi, kuria siekiama tobulinti veiklos praktiką, diegti šiuolaikiškus žmogiškųjų išteklių vadybos būdus, taikyti gamtos išteklius naudojančias technologijas, žmonių sveikatai nekenksmingas medžiagas ir procesus. Planuodama savo veiklą Nacionalinė biblioteka atsižvelgia į bibliotekos lankytojų ir partnerių socialinius lūkesčius, užtikrina skaidrų valdymą, puoselėja etiškus santykius, diegia korupcijos prevencijos priemones. Biblioteka siekia išsaugoti ir įtvirtinti patikimo nacionalinio partnerio statusą nacionaliniu mastu prisidedama sprendžiant aktualias mūsų visuomenės socialines problemas.

Bibliotekos socialinės atsakomybės politika remiasi jos vizija, misija, vertybėmis ir 2020–2022 m. strateginiame veiklos plane patvirtintomis nuostatomis ir prioritetais.

Nacionalinės bibliotekos socialinė atsakomybė plačiąja prasme nukreipta į šias pagrindines sritis:

socialinė atsakomybė skaidrioje ir tvarioje veikloje: atviras ir sąžiningas bendradarbiavimas su interesų turėtojais, padedančiais įgyvendinti socialiai atsakingos veiklos nuostatas, kova su korupcija ir kyšininkavimu, konkurencingumo užtikrinimas;

socialinė atsakomybė aplinkosaugos srityje: efektyvus gamtos išteklių naudojimas veikloje, dalyvavimas ekologinėse prevencinėse programose, tausojančio darbuotojų ir visuomenės požiūrio į aplinką skatinimas;

socialinė atsakomybė palaikant santykius su darbuotojais: atskaitomybė darbuotojams, rūpinimasis savo darbuotojų sveikata, saugumu ir lygiomis teisėmis, pažangių veiklos valdymo ir atlygio sistemos taikymas, darbuotojų asmeninio ir profesinio tobulėjimo, bendrųjų kompetencijų ugdymo sąlygų sudarymas;

socialinė atsakomybė palaikant santykius su visuomene: įvairių socialinių iniciatyvų, savanorystės, kitų projektų plėtojimas vietos bendruomenėse ir nacionaliniu mastu, bendradarbiavimas su Nacionalinės bibliotekos partneriais.

Apie Nacionalinę biblioteką

Nacionalinės bibliotekos **misija** – būti Lietuvos žinių erdve, kuriančia vertę visuomenei.

Vizija – tapti integralia valstybės informacijos politikos, kultūros, švietimo, mokslo, ekonomikos pažangos dalimi.

Nacionalinė biblioteka yra visiems vartotojams prieinama nacionalinė kultūros įstaiga, veikianti informacijos sklaidos, kultūros, mokslo ir švietimo srityse, vykdanči bibliotekų veiklą ir pagal kompetenciją užtikrinanti valstybės informacijos politikos įgyvendinimą. Jos veiklos tikslai:

- kaupti, saugoti ir aktualinti nacionalinį dokumentinį kultūros paveldą, užtikrinti jo sklaidą bei integravimą į Europos skaitmeninio turinio erdvę;
- užtikrinti prieigą prie informacijos ir žinių, plėtoti visuomenės informacinę ir kultūrinę kompetenciją;
- skatinti visuomenę siekti naujų žinių ir užtikrinti jų sklaidą bei taikymą;
- vykdyti informacijos ir komunikacijos mokslų taikomuosius tyrimus, konsultavimo ir ekspertinę veiklą.

Pagrindinės organizacijos vertybės: profesionalumas, bendradarbiavimas ir atskaitomybė, kūrybiškumas.

Vertybė	Aprašymas
Profesionalumas	<ul style="list-style-type: none"> • Aš atlieku darbą geriau, nei iš manęs tikimasi • Aš sakau, ką darau, ir darau tai, ką sakau • Aš tesiu duotus pažadus
Bendradarbiavimas ir atskaitomybė	<ul style="list-style-type: none"> • Aš bendrauju aiškiai ir suprantamai • Aš parodau savo poziciją ir gerbiu kitus • Aš padedu kitiems pasiekti rezultatą
Kūrybiškumas	<ul style="list-style-type: none"> • Aš imuosi iniciatyvos ir mokausi iš klaidų • Aš ieškau naujų idėjų ir jas įgyvendinu • Aš nuolat stiprinu gebėjimus ir jais dalijuosi

Su organizacijos veikla susijusios suinteresuotosios šalys: darbuotojai, vartotojai, Lietuvos ir užsienio bibliotekos, valdžios institucijos, partneriai (kultūros paveldo, mokslo, švietimo, neformaliojo ugdymo ir atminties institucijos, verslo atstovai), tiekėjai, nevyriausybinių organizacijų (NVO), bendruomenė (Vilniaus miesto gyventojai), žiniasklaida, konkurentai.

Socialinė atsakomybė skaidrioje ir tvarioje veikloje

ORGANIZACIJOS VALDYMAS

Nacionalinėje bibliotekoje veikiama pagal aiškias sprendimų priėmimo procedūras. Yra patvirtinta organizacijos struktūra, strategija, veiklos planai, darbo ir vidaus tvarkos taisyklės, konkrečiai apibrėžtos darbuotojų atrankos, viešųjų pirkimų procedūros, taikoma korupcijos ir diskriminacijos prevencijos politika, yra pasirašomi darbuotojų įgaliojimų perdavimo dokumentai.

2020 m. gruodžio mėn. organizacijoje dirbo 462 darbuotojai.

Vadovaudamasi atsakingų valstybės institucijų nurodymais, Nacionalinė biblioteka 2020 m. kovo 14 – balandžio 26 d. lankytojus aptarnavo tik virtualiu būdu, o lapkričio 11 – gruodžio 31 dienomis fiziškai teikė tik leidinių skolinimo į namus paslaugas. Siekiant sumažinti ligos plitimo riziką tarp darbuotojų, buvo pritaikytas nuotolinio darbo modelis: nuo 2020 m. kovo 24 iki gegužės 31 d. 361 darbuotojas dirbo nuotoliniu būdu, nuo 2020 m. lapkričio 7 iki gruodžio 31 d. 378 darbuotojai dirbo nuotoliniu būdu.

Siekiant optimizuoti Nacionalinės bibliotekos organizacinę struktūrą, skatinti informacijos ir žinių kūrimą, sklaidą ir naudojimą valstybės pažangai, 2020 m. rugsėjo 3 d. buvo įkurtas naujas padalinys – Informacijos ir komunikacijos mokslų departamentas, jis sujungė ankstesnių padalinių (Informacijos mokslų departamento, Bibliotekininkystės skyriaus, Vadovybės informacijos skyriaus, Informacijos analitikos skyriaus) veiklas. Siekiant efektyviau kaupti duomenis, rengti ir įgyvendinti projektus ir programas, skirtas kultūros sektoriaus darbuotojų specialiosioms ir bendrosioms kompetencijoms ugdyti ir formuoti, departamente įkurtas Kultūros informacijos ir komunikacijos kompetencijų ugdymo centras.

Nuolat tobulinami Nacionalinės bibliotekos teisiniai dokumentai. 2020 m. pabaigoje parengti ir generalinio direktoriaus įsakymais patvirtinti socialinei atsakomybei svarbūs dokumentai:

Bibliotekos rizikos valdymo tvarkos aprašas (reglamentuoja rizikų valdymo tikslus, principus, modelį, procesą ir atsakomybes, siekiant užtikrinti saugią aplinkai Nacionalinės bibliotekos veiklą, darbuotojų saugą, institucijos reputaciją, bibliotekos strategijos įgyvendinimą) ir „Bibliotekos vidaus kontrolės politika“.

2020 m. laimėta bibliotekos reputacijai svarbi byla. Nacionalinė biblioteka nediskriminuoja ir nepažeidžia asmenų teisių. Tai konstatavo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (LVAT), 2020 m. vasario 6 d. priėmęs nutartį administracinėje byloje atmesti Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos apeliacinį skundą kaip nepagrįstą. Šis LVAT sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Tai pripažino ir Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, pakartotinai atlikusi tyrimą dėl galimos diskriminacijos amžiaus pagrindu. Tarnyba pakartotinai tyrė Nacionalinės bibliotekos buvusių Taisyklių dėl knygų išdavimo į namus nuostatas ir faktinės situacijos, kai studentei nebuvo leista išsinešti knygos iš Vaikų ir jaunimo literatūros departamentu, aplinkybes, taip pat išnagrinėjo dabar galiojančių Naudojimosi Nacionaline biblioteka taisyklių nuostatas ir pripažino, kad jose nėra jokių diskriminuojančių ar asmenų teises pažeidžiančių punktų.

Vadovai praktikuoja ir skatina profesionalų etišką elgesį, atskaitomybę ir skaidrumą.

Priimant svarbius organizacijos sprendimus, dalyvauja šios suinteresuotosios šalys: darbuotojai, valstybinės (reguliuojančios) institucijos, darbuotojų profesinė sąjunga.

DARBDAVYSTĖS PRAKTIKA

Nacionalinėje bibliotekoje laikomasi darbdavystės praktikai taikomų įstatymų reikalavimų:

- užtikrinamos saugos ir higienos reikalavimus atitinkančios darbo sąlygos;
- nėra diskriminacijos priimant įdarbinimo ar atleidimo sprendimus;
- netoleruojamas vaikų ar prievartinis darbas;
- yra apibrėžta ir veikia darbuotojų vertinimo ir motyvavimo sistema.

Siekama didinti darbuotojų įsitraukimą ir lojalumą kuriant teigiamą darbo aplinką. Už pasiektus gerus darbo rezultatus taikomos papildomos darbuotojų skatinimo priemonės.

Rūpinamasi darbuotojų sauga ir sveikata darbe: aprūpinama saugos ir sveikatos darbe priemonėmis, periodiškai rengiami saugos ir sveikatos darbe mokymai, darbdavio lėšomis apmokama darbuotojų sveikatos patikra, reguliariai atliekamos regos patikros.

Kuriamos palankios sąlygos derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus: sudaromos nuotolinio darbo sąlygos, pamainos ir atostogų grafikai parengiami atsižvelgiant į poveikį darbuotojo šeimos nariams.

Užtikrinamas socialinis dialogas: vyksta administracijos susitikimai su darbuotojų atstovais, visuomeninėmis organizacijomis, veikia darbuotojų profesinė sąjunga. Karantino laikotarpiu Nacionalinės bibliotekos generalinis direktorius visus bibliotekos darbuotojus sveikino svarbių švenčių proga, komandinei dvasiai palaikyti, vykstantiems procesams paaiškinti siuntė elektroninius laiškus.

Metų pradžioje bibliotekoje svečiavosi Lietuvos personalo vadovų klubo atstovai. Susitikime su Nacionalinės bibliotekos vadovais pasidalyta bibliotekos gerąja patirtimi ir aptarti iššūkiai personalo valdymo, darbuotojų atrankos, socialinių naudų srityse. Klubo narius domino visapusiškas profesinių personalo valdymo kompetencijų ugdymas analizuojant realius atvejus ir ieškant tinkamiausių sprendimų, Nacionalinės bibliotekos pasiekimų išorinė komunikacija ir kiti klausimai.

Vasario 6 d. semtis gerosios patirties atvyko Estijos nacionalinės bibliotekos delegacija, vadovaujama generalinės direktorės Janne Andersoo. Kolegų vizito tikslas – sužinoti, kaip sklandžiai organizuoti bibliotekos veiklą, vykdant rekonstrukcijos darbus (estai planuoja savo Nacionalinės bibliotekos rekonstrukciją pradėti 2022 m.).

Per ataskaitinį laikotarpį už prasmingą ilgametį darbą Nacionalinėje bibliotekoje buvo iškilmingai įteiktos generalinio direktoriaus vardinės padėkos Bibliotekininkystės skyriaus vyriausiajai metodininkei-tyrėjai Liubovei Buckienei, Bibliotekininkystės skyriaus vyriausiajai metodininkei Genovaitei Ivaškevičienei, Vaikų ir jaunimo literatūros departamento direktorei Aldonai Augustaitienei, išlydint nusipelnusias darbuotojas į užtarnautą poilsį.

Socialinė atsakomybė aplinkosaugos srityje

Nacionalinė biblioteka savo veikloje praktikuoja gyvavimo ciklo požiūrį, skatina taupų išteklių naudojimą: taupome elektros energiją, spausdiname dvipusiu būdu, vidiniam poreikiui spausdiname ant juodraštinio popieriaus, dokumentus rengiame elektroninių dokumentų valdymo sistemoje „Avilys“, juos saugome elektroninėse laikmenose arba siunčiame elektroniniu paštu. Nebenaudojamus daiktus ne išmetame, o pristatome perdirbti, rūšiuojame atliekas. Palaikome iniciatyvas skatinant aplinkosauginį darbuotojų sąmoningumą. Ir lankytojai, ir darbuotojai turi galimybę tai daryti. Bibliotekos pastato bendrose erdvėse, prie laiptų, darbuotojų virtuvėlėse ir kitur stovi rūšiavimo dėžės.

Kiekvienais metais bibliotekos pastate esančios lemputės keičiamos iš kaitrinių ir liuminescencinių į draugiškas aplinkai LED technologijas. Per 2020 metus bibliotekos pastate pakeista 720 šviestuvų lempučių į taupesnes. Bibliotekoje siekiama naudoti kuo daugiau ekologiškų valymo priemonių. Patalpoms dezinfekuoti „dūmų metodu“ naudojami tausojantys aplinką, augalus, techniką mišiniai. Žiemą Nacionalinės bibliotekos pastato laiptai ir įėjimų prieigos barstomos ledo tirpinimo mišiniu, negadinančiu paviršių, avalynės. Mišinys yra 100 procentų tirpus vandenyje, todėl nelieka nuosėdų, kurios galėtų užkimšti kanalizacijos vamzdynus.

Nacionalinė biblioteka per 2020 m.:

- 1) perdavė perdirbti 1,85 tonos popieriaus ir kartono atliekų;
- 2) dar apie 13,2 kubinių metrų išvežė kaip rūšiuotas popieriaus (plastiko) mišrias atliekas;
- 3) išvežė perdirbti daugiau kaip 1 kubinį metrą stiklo atliekų;
- 4) perdavė perdirbti arba saugiai utilizuoti 360 kilogramų įvairios biuro įrangos, dažuojamųjų miltelių ir kitų elektronikos atliekų.

Propaguojamas sveikas gyvenimo būdas ir ekologiško transporto naudojimas. Prie bibliotekos pastato yra galimybė pastatyti 30 dviračių, vidiniame kieme yra dar 5 vietos darbuotojų dviračiams.

Daug dėmesio ekologijai, antriam žaliavų panaudojimui ir bendrai žaliajam kurui skiria Nacionalinės bibliotekos kūrybinės dirbtuvės PATS SAU - **P**asidaryk, **A**trask, **T**ausok, **S**malsauk, **S**iek, **A**tpažink, **U**žfiksuok. Tai vieta idėjoms brandinti, rankdarbiams kurti, taip pat konstruoti ir meistrauti. Moksleiviams čia įrengta per dvi dešimtis individualaus darbo vietų, gausu įvairios įrangos. Tam, kad kūrybinis procesas būtų ekologiškas, o čia meistraujantys galėtų nevaržomai kurti, itin svarbu, kad medžiagos ir įrankiai būtų kokybiški ir patvarūs.

Kovo 6 d. Lietuvoje vyko Europos Komisijos (EK) nario Virginijaus Sinkevičiaus, atsakingo už aplinką, vandenynus ir žuvininkystę, ir EK atstovų vizitas. Ta proga EK atstovybė Lietuvoje organizavo renginį Nacionalinėje bibliotekoje, į jį pakvietė suinteresuotus asmenis ir valstybinių institucijų atstovus. eurokomisaras V. Sinkevičius Nacionalinėje bibliotekoje pristatė iniciatyvą Europos žaliajį kursą – plačiausio užmojo priemonių rinkinį, kuris turėtų suteikti Europos piliečiams ir verslo įmonėms galimybių pasinaudoti tvariu perėjimu prie žaliosios ekonomikos.

Nacionalinės bibliotekos partnerė aplinkosauginė iniciatyva „Kita forma“ kartu su licencijuota pakuočių atliekų tvarkymo organizacija VšĮ „Žaliasis taškas“ kvietė jaunuosius 8–13 metų būčius į kūrybines vasaros ekodirbtuves. Jų dalyviai sužinojo atliekų tvarkymo ir rūšiavimo taisykles, gamino įvairaus amžiaus vaikams įdomius ekožaidimus iš antrinių žaliavų, margino kiaušinius natūraliais būdais, gamino namų dekoracijas ir kt. Kontaktiniuose mokymuose dalyvavo 172 jaunieji bibliotekos draugai, o kūrybinių dirbtuvių vaizdo įrašus „Facebook“ paskyroje peržiūrėjo daugiau kaip 3000 žiūrovų.

Socialinė atsakomybė palaikant santykius su darbuotojais

BESIMOKANTI ORGANIZACIJA

Besimokanti organizacija yra tokia, kurioje žmonės nuolat tobulina gebėjimą pasiekti norimus rezultatus, kurioje puoselėjami nauji ir platūs mąstymo modeliai, išlaisvinamas bendras komandos siekis. Besimokančios organizacijos darbuotojai nuolat tobulėja ir žinias panaudoja organizacijos uždaviniams spręsti. Individualiomis žiniomis dalijamasi per kasdienes veiklas: kėlę kvalifikaciją darbuotojai pasidalija naujomis žiniomis su kolegomis (per paskaitas ar kitais būdais). Aktualiausios naujovės diegiamos ir įforminamos standartuose, aprašuose, metodikose. Besimokančios organizacijos sėkmė priklauso ir nuo darbuotojų gebėjimo bendrauti ir bendradarbiauti, taip pat nuo geros vidinės informacinės sistemos. Efektyvi vidinė komunikacija padeda greičiau dalytis žiniomis.

Darbuotojų kompetencijoms kelti iš Nacionalinės bibliotekos biudžeto skirta bendra suma 2020 m. sudarė 6026 eurus. Iš viso mokymuose dalyvavo 227 darbuotojai.

Ataskaitiniais metais buvo organizuota 60 įvairių kvalifikacijos tobulinimo priemonių.

Bibliotekų darbuotojų mokymai:

- 2020 m. organizuota dvigubai daugiau įvairių kvalifikacijos tobulinimo priemonių bibliotekų darbuotojams, nei planuota (planuota – 30, įgyvendinta – 60, t. y. 36 proc. daugiau nei 2019 m.).
- Nacionalinė biblioteka vykdė šiuos kvalifikacijos tobulinimo projektus: „Efektyvus Lietuvos viešųjų bibliotekų informacinės sistemos naudojimas siekiant pagerinti vartotojų aptarnavimo kokybę“, „Daugiau nei paieška: skaitmeninių kompetencijų tobulinimas bibliotekose ir tyrėjų bendruomenėse“, „Biblioterapijos taikymas bibliotekose“.
- Dalį kvalifikacijos tobulinimo priemonių perkėlus į virtualią erdvę, buvo sudaryta galimybė mokymuose dalyvauti didesniai skaičiui bibliotekų specialistų: 2020 m. – 3176 (palyginti: 2019 m. – 2450).

Rugsėjo pradžioje prasidėjo dar vieni Nacionalinės bibliotekos organizuojami keturių mėnesių trukmės mokymai Lietuvos viešųjų bibliotekų darbuotojams. Jų tikslas – įveiklinti projekto „Gyventojų skatinimas išmaniai naudotis internetu atnaujintoje viešosios interneto prieigos infrastruktūroje“ metu įsigytą programavimo, inžinerinio ir kūrybinio paketų techninę ir programinę įrangą. Mokymai skirti bibliotekininkams, siekiant, kad jie gebėtų naudotis šia įranga ir galėtų suteikti kvalifikuotą pagalbą savo lankytojams. Deja, karantino ribojimai sustabdė kontaktinio neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir mokymo veiklas, todėl šie mokymai nukelti į 2021 metus.

Nacionalinės bibliotekos „Žinių akademijos“ lektorių mokymai prasidėjo 2020 m. lapkritį. COVID-19 pandemijos ribojimai šiek tiek pakišo koją procesui, bet planų suburti darbuotojų-lektorių komandą nesugriovė.

„Žinių akademijos“ programa – tai suaugusiųjų mokymo principų, metodų ir būdų pažinimo programa. 13 jos dalyvių iš įvairių bibliotekos padalinių ne tik susipažino su suaugusiųjų mokymo principais bei metodais, bet ir turėjo galimybę treniruoti savo darbo su suaugusiaisiais įgūdžius. Nacionalinėje bibliotekoje surengtame seminare naudotos praktikos padėjo būsimiems lektoriams kurti potencialių mokymų struktūrą, numatyti tikslus ar uždavinius. 2021 m. „Žinių akademijos“ lektoriai jau savarankiškai ves mokymus Nacionalinės bibliotekos darbuotojams, dalysis įgytomis kompetencijomis, prisidės prie Nacionalinės bibliotekos veiklos tobulinimo.

Nacionalinė biblioteka tęsė bendradarbiavimą su Vilniaus universiteto (VU) Komunikacijos fakultetu ir surengė paskaitų ciklą bibliotekos darbuotojams. Sausio 15 d. vyko paskutinė šio ciklo paskaita – bibliotekos padalinių vadovams viešojo kalbėjimo dirbtuves vedė VU Komunikacijos fakulteto Korporatyvinės komunikacijos tyrimų katedros docentė dr. Marija Stonkienė.

KURIANTI IR PAŽANGI ORGANIZACIJA

Siekdama sukurti efektyvią, kompetentingą organizaciją, kurioje veikla grindžiama bendromis vertybėmis, o sprendimai priimami greitai reaguojant į besikeičiančią situaciją, Nacionalinė biblioteka nuosekliai stiprina strateginės lyderystės ir vadovavimo kompetencijas pasitelkdama tam daug įvairių priemonių: stebėdama darbo rinkos pokyčius, biblioteka nuolat peržiūri ir atnaujina bendrųjų mokymų sistemą, susietą su kompetencijų moduliu. Pasitelkdama naujausius metodus atnaujina mokymų sistemą taip, kad ji leistų ugdyti, išlaikyti ir motyvuoti darbuotojus. Daug dėmesio skiriama organizaciniam kultūros pokyčiui įgyvendinti. Tam stiprinamos esamos ir taikomos naujos žmogiškųjų išteklių valdymo praktikos.

Stiprinant tarpinstitucinį mokslinį bendradarbiavimą spalio 7 d. Nacionalinės bibliotekos generalinis direktorius prof. dr. Renaldas Gudauskas ir Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė prof. dr. Aušra Martišiūtė-Linartienė pasirašė tarpinstitucinę bendradarbiavimo sutartį. Joje numatyta pagal kompetenciją bendradarbiauti diegiant kultūros atvirumo vertybes, teikiant metodinę pagalbą, organizuojant parodas, rengiant ekspozicijas, skatinant bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą, įgyvendinant ilgalaikes mokslo programas, atitinkamus projektus, susijusius su šiomis sritimis bei mokslo kokybės gerinimu ir tobulinimu.

Visi Nacionalinės bibliotekos darbuotojai ataskaitinių metų rudenį buvo kviečiami dalyvauti jų kūrybą pristatančioje parodoje. Tikslas – pristatyti atsinaujinusią Nacionalinę biblioteką per skirtingų kartų darbuotojų kūrybą, tapti bibliotekos socialinės bendruomenės atspindžiu, atskleisti skirtingų bibliotekos darbuotojų požiūrių skirtumus ir tarpusavio ryšius, skatinti darbuotojų meninę saviraišką. Į parodą buvo priimti visų Nacionalinės bibliotekos darbuotojų kūriniai, neskirstant dalyvių pagal amžių ir išsilavinimą.

Birželį Vaikų ir jaunimo literatūros departamento Kultūrinės edukacijos skyriaus darbuotojos ir vėl pakvietė bibliotekos darbuotojų vaikus į stovyklą. Jau ne pirmus metus vykstanti savaitinė stovykla suburia jaunuosius stovyklautojus naujam nuotykiui bibliotekoje ir už jos ribų. Šiais metais dienvakarijose buvo gausu įvairių veiklų: vaikai dalyvavo kūrybinėse dirbtuvėse, edukacinėse veiklose, išmėgino jėgas protų mūšiuose, keliavo į pažintines ekskursijas. Vilniaus Rotušėje stovyklautojai aplankė garsiuosius požemius, VU Botanikos sode pažino naujus augalus ir jų rūšis, o Nacionalinėje dailės galerijoje susipažino su muziejaus koncepcija ir savarankiškai kūrė savo galerijos prototipą.

Net ir per karantiną vyko kalėdiniai spektakliai bibliotekos darbuotojų vaikams. Šiais metais Nacionalinė biblioteka darbuotojų mažiesiems dovanojo neįprastą, tačiau prasmingą ir smagių įspūdžių visai šeimai suteikusių Kalėdų dovaną – nuotolinius „Lėlės“ teatro spektaklius.

Socialinė atsakomybė palaikant santykius su visuomene

Bene ryškiausias 2020 metų akcentas šioje srityje buvo kova su dezinformacija ir melagienomis apie COVID-19. Nacionalinė biblioteka daug kartų atkreipė darbuotojų, skaitytojų ir vartotojų dėmesį, kad šiuo metu būtina ypač kritiškai vertinti visą viešose medijose skelbiamą informaciją. Biblioteka, kaip ir kitos valstybinės institucijos, tam pritaria ir pati skelbė bei platino tik patikimą, patikrintą ir teisingą informaciją, ragino interneto medijas kovoti su viešai skelbiamomis apgavystėmis, teikti patikimų šaltinių informaciją, nustumti žemyn turinį, kuris, patikrinus faktus, pripažintas neteisingu ar klaidinamu, šalinti neteisėtą turinį arba turinį, dėl kurio galėtų būti padaryta fizinė žala ir kt.

Tradiciškai ir 2020 m. Nacionalinės bibliotekos bendruomenė aktyviai dalyvavo pilietinėse, patriotinėse ir kultūrinėse akcijose bei iniciatyvose: iniciatyvoje „Atmintis gyva, nes liudija“ (skirta Laisvės gynėjų dienai); Nacionaliniame diktante; Vilniaus knygų mugėje; Sostinės dienoje; Kultūros naktyje; atviros architektūros savaitgalyje „Open House Vilnius“; „Metų knygos rinkimuose“; Frankofonijos dienoje; Nacionalinėje bibliotekų savaitėje ir kt.

Nacionalinė biblioteka, būdama socialiai atsakinga institucija, prisidėjo prie ypač aktualių visuomeninių projektų. Daug dėmesio ir palaikymo bei gerų įvertinimų plačiojoje visuomenėje per pirmą karantiną sulaukė Nacionalinės bibliotekos iniciatyva 3D spausdintuvais Lietuvos viešosiose bibliotekose gaminti apsauginius veido skydelius ir jų komplektuojamąsias detales. Įsibėgėjęs COVID-19 epidemijai, Lietuvoje, kaip ir kitur pasaulyje, akivaizdžiai trūko apsaugos priemonių. Tai paskatino šalies gyventojus imtis pilietinių iniciatyvų ir į situaciją pažvelgti kūrybiškai. Robotikos mokykla Vilniuje drauge su mokslininkais, inžinieriais, kompanijos „3DCreative“ specialistais sukūrė apsauginio veido skydelio, mažinančio užkrato pavojų, 3D modelį. Savo pagalbą (3D spausdintuvų tinklą visoje Lietuvoje, darbuotojus savanorius) pasiūlė ir didžiosios Lietuvos bibliotekos. Nacionalinės bibliotekos kūrybinių dirbtuvių PATS SAU administratorius Donatas Kubilius tapo šios iniciatyvos kuratoriumi, konsultavo visas prie akcijos prisijungusias bibliotekas. Nepaėjęs nė savaitei nuo sumanymo pradžios, net 54 Lietuvos viešosios bibliotekos savo turimais 3D spausdintuvais ėmė spausdinti komplektuojamąsias detales apsauginiams veido skydeliams gaminti. Jų buvo pagaminta ir įvairioms Lietuvos gydymo įstaigoms, kitų institucijų darbuotojams, kurie per karantiną dirbo didelės rizikos vietose, išdalyta per 8,5 tūkstančio. Už šią ir kitas pilietines veiklas per karantiną Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos direktorius Virginijus Vitalijus Vilkelis įteikė bibliotekai padėką už pilietines Nacionalinės bibliotekos iniciatyvas ir paramą valstybei COVID-19 krizės akivaizdoje.

Įdiegti tam tikri infrastruktūriniai sprendiniai leis patogiau judėti bibliotekoje žmonėms, turintiems regėjimo negalią. Nuo pagrindinių bibliotekos durų link II a. esančios erdvės su silpnaregiams skirta įranga, taip pat link informacijos posto, tualetų, liftų, kavinės įrengtos specialios dangos, ryškiai geltoni, iškilūs takeliai.

Sėkmingai įgyvendinamas bendras Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir Nacionalinės bibliotekos projektas „Gyventojų skatinimas išmaniai naudotis internetu viešosios interneto prieigos infrastruktūroje“ žengia į baigiamąjį etapą. Projekto įgyvendinimo laikotarpiu per 36 mėnesius atnaujinta didžioji dalis viešosios interneto prieigos infrastruktūros (nauja kompiuterinė ir programinė įranga), pagerintas interneto ryšys, didžiųjų miestų viešosios bibliotekos aprūpintos specialia įranga kūrybiškumui skatinti, taip pat inžineriniams ir programavimo įgūdžiams lavinti. Daugiau nei 1200 Lietuvos viešųjų bibliotekų ir jų filialų (iš jų 1000 kaimiškose vietovėse) pasiekė nauja technika, sudaranti sąlygas vietos gyventojams dalyvauti skaitmeninių kompetencijų ugdymo, skaitmeninio turinio kūrimo ir kitose skaitmeninės informacijos iniciatyvose.

Lygiagrečiai vykdomas kitas Informacinės visuomenės plėtros komiteto projektas „Prisijungusi Lietuva“: efektyvi, saugi ir atsakinga Lietuvos skaitmeninė bendruomenė“, kurio partneriai (asociacija „Langas į ateitį“, Vidaus reikalų ministerija, Ryšių reguliavimo tarnyba ir Nacionalinė biblioteka) rūpinasi vartotojų pritraukimo ir viešinimo veiklomis. Suburtos stiprios skaitmeninių lyderių ir konsultantų, e. skautų komandos savanorystės pagrindais visoje Lietuvoje padeda vietos bendruomenėms ir lankytojams tobulinti skaitmeninius įgūdžius. Abu šie projektai glaudžiai susipina ir papildo vienas kitą.

Visų šių projektų svarba ir valstybinis mastas ypač išryškėjo paskelbus šalyje karantiną, kai buvo suvokta, kaip svarbu žvelgti į ateitį ir gebėti prisitaikyti prie staiga pasikeitusios realybės.

Kad būtų suvaldyta epidemiologinė situacija Lietuvoje, Nacionalinis visuomenės sveikatos centras kreipėsi į visuomenę, prašydamas pagalbos dirbant su saviizoliacijoje esančiais ir sąlytį su COVID-19 sergančiais asmenimis turėjusiais žmonėmis. Nacionalinė biblioteka savo darbuotojus pakvietė prisidėti ir prie šios iniciatyvos. Darbuotojai savanoriai, išklausę specialius mokymus, skambindavo žmonėms, vadovaudamiesi Nacionalinio visuomenės sveikatos centro anketa, apklausdavo juos ir suvedavo duomenis į stebėsenos sistemą.

Per 2020 metus Nacionalinė biblioteka parengė 1003 viešus pranešimus apie biblioteką, kurie buvo paskelbti įvairiose žiniasklaidos priemonėse (televizijoje, radijuje, spaudoje, interneto portaluose). 5 procentais išaugo informacinio turinio apie bibliotekos veiklą pateikimas užsienio kalbomis. Sulaukėme daug dėmesio ir iš kitų institucijų. Jų rengtų viešų pranešimų skaičius – 2857. Didelį žiniasklaidos dėmesį lėmė aktyvi bibliotekos socialinė ir projektinė veikla.

Ataskaitiniais metais, bendradarbiaujant su įvairiais partneriais ir pritraukus projektines lėšas, buvo organizuoti iš viso 1054 renginiai. Nacionalinė biblioteka (kartu su partneriais) virtualiu (nuotoliniu) būdu surengė 228 renginius. Svarbu pabrėžti, jog bendradarbiaujant su valstybės institucijomis, mokslo ir švietimo įstaigomis, verslo organizacijomis, kitomis kultūros įstaigomis, ataskaitiniais metais buvo įgyvendintos 79 iniciatyvos (dėl pandemijos kultūrinių organizacijų veikloms persikeliant į virtualią erdvę, Nacionalinė biblioteka buvo dažniau kviečiama į partneres, nes turėjo tam pritaikytą techninę įrangą ir infrastruktūrą).

Organizacija	Planuota	Įvykdyta 2020 m.	Įvykdymo procentas
valstybės institucijos	15	23	153,33
mokslo ir švietimo įstaigos	10	16	160,00
kitos kultūros įstaigos	25	30	120,00
nevyriausybines organizacijos	5	5	100,00
verslo organizacijos	5	5	100,00
bendras skaičius	60	79	131,66

Dėl didžiosios dalies bibliotekos paslaugų perkėlimo į virtualią erdvę atsirado poreikis viešinti bibliotekos veiklą nuotoliniu būdu. Per ataskaitinį laikotarpį buvo surengtos 97 gyvo vaizdo (tiesioginės) transliacijos, parengti ir publikuoti 270 vaizdo siužetai.

Augo Nacionalinės bibliotekos sekėjų skaičius internete:

Pavadinimas	Unikalių lankytojų / sekėjų skaičius
LNB interneto svetainė	178 322
„Facebook“ paskyra	22 901
„Instagram“	777
„YouTube“	2999 (įrašų peržiūrų skaičius – 249 594)
Bendras LNB administruojamų paskyrų socialiniuose tinkluose sekėjų skaičius	34 829

Nacionalinė biblioteka 2020-ųjų gruodį vykdė tyrimą, kuriuo siekta išsiaiškinti, kaip lankytojai vertina bibliotekos teikiamų paslaugų kokybę. Kasmet atliekamo tyrimo rezultatai padeda ir toliau gerinti bibliotekos paslaugų kokybę, planuoti ateities veiklas, nustatyti prioritetus, parodo akivaizdų bibliotekos socialinį poveikį. Apklaustos duomenimis, lankytojai palankiausiai vertina bibliotekoje vykstančius renginius ir vaikams skirtas paslaugas. Itin svarbi galimybė naudotis nemokamu internetu – ši paslauga dažniausiai gelbsti atliekant su studijomis, mokymusi susijusius ir kitus darbus. Ketvirtadalis lankytojų naudodamiesi internetu bibliotekoje sutaupo pinigų, o penktadalis pagerina bendravimą su artimaisiais ir draugais. Respondentų teigimu, lankymasis Nacionalinėje bibliotekoje ir naudojimas čia teikiamomis paslaugomis gerokai prisideda prie jų gebėjimų ugdymo ir asmenybės turtinimo.

Tyrimas atskleidė, kad dėl visuotinio karantino apribojimų vartotojai Nacionalinėje bibliotekoje lankėsi rečiau, užtruko trumpiau ir dažniau naudojosi nuotolinėmis paslaugomis. Labiausiai lankytojams trūko galimybės naudotis biblioteka kaip darbo vieta, apsilankymų su vaikais, šeima ir dalyvavimo renginiuose.

Nacionalinės bibliotekos vartotojų pasitenkinimo indekso dinamika 2015-2020 m.

2015	2016	2017	2018	2019	2020
76,5 %	83,4 %	87,7 %	75,4 %	88,5 %	88,6 %

2020-aisiais Nacionalinė biblioteka dirbo valstybės lygio ekstremaliosios situacijos sąlygomis karantino režimu. Tęsdama ir tobulindama įtraukias pilietines iniciatyvas, įvairią edukacinę ir pramoginę veiklą virtualioje erdvėje, skleisdama pozityvią žinią visuomenei, biblioteka prisidėjo prie visuomenės emocinės sveikatos gerinimo, teikė galimybę lavintis ir skaityti. Vykdydama savo kasdienes veiklas ir strateginius uždavinius Nacionalinė biblioteka išlieka socialiai atsakinga institucija, savo veiklose prioritetą skirianti tvarumui ir socialinei atsakomybei.